

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ

<i>Шевцова О. Й., Потій А. Д.</i> КРЕДИТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ: РОЗВИТОК ІНСТИТУЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ	3
<i>Васильєва Т. А., Афанасьєва О. Б.</i> ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІЖБАНКІВСЬКОГО РИНКУ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ТУРБУЛЕНТНОСТІ В УКРАЇНІ	7
<i>Коваленко В. В., Шепель Є. В.</i> МОНЕТАРНІ ПЕРЕДУМОВИ УТВОРЕННЯ ІНФЛЯЦІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ	11
<i>Гойхман М. І.</i> КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	18
<i>Баріда Н. П.</i> ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ РОЛІ ГРОШОВОЇ ЕМІСІЇ У ТРАНСМІСІЙНОМУ МЕХАНІЗМІ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ	22
<i>Губарева І. О.</i> ОЦІНКА БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ТА КРАЇН – ЧЛЕНІВ ЄС У ПОЛІТИЧНІЙ СФЕРІ	26
<i>Огородня Е. Н.</i> ФОРМИРОВАНИЕ МОНЕТАРНОЙ ПОЛИТИКИ В КОНТЕКСТЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ СТРАНЫ	30
<i>Леонов С. В., Богма С. Д.</i> ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	35

РОЗДІЛ 2. БАНКІВСЬКА СПРАВА

<i>Циганюк Д. Л., Гланич В. Н.</i> МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ РЕАЛІЇ	40
<i>Чернявський І. Б.</i> МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНЮВАННЯ КІЛЬКОСТІ ЦЕНТРІВ САМООБСЛУГОВУВАННЯ БАНКУ В РЕГІОНІ	45
<i>Шульженко Г. М.</i> МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ БАНКУ НА ОСНОВІ МЕРЕЖЕВОГО ПЛАНУВАННЯ	50
<i>Радченко О. В., Бойченко В. М.</i> АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	59
<i>Д'яконова І. І., Мірошниченко Г. О.</i> МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ	62

Малиш Г. А. РОЗВИТОК БАНКІВСЬКОЇ ФІЛІАЛЬНОЇ МЕРЕЖИ УКРАЇНИ ПІД ВПЛИВОМ ІНОЗЕМНОГО КАПІТАЛУ	67
Ткаченко О. О. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ	71
Красюк І. В. СУКУПНА ВАРТІСТЬ БАНКУ З УРАХУВАННЯМ ІНТЕРЕСІВ СТЕЙКХОЛДЕРІВ	75

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ФІСКАЛЬНО-БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ

Антонов М. С. ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПОКАЗНИКІВ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ.....	81
Фролов С. М. БЮДЖЕТНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ ПРОЕКТІВ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА.....	86
Шевченко Н. В., Есманов О. М. НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ ВПЛИВУ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ НА РІВЕНЬ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ	89
Абакуменко О. В., Воронцова А. С. СОЦІАЛЬНА СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ	94
Лук'яненко І. Г., Височина А. В. УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПОЛІТИКИ	98

РОЗДІЛ 4. ФОНДОВИЙ, ФІНАНСОВИЙ І ТОВАРНІЙ РИНКИ

Діденко І. В. НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ ДЕПОЗИТНОГО РИНКУ, ЙОГО РОЛІ ТА МІСЦЯ В СТРУКТУРІ ФІНАНСОВОГО РИНКУ	102
Кривич Я. М., Д'яконов К. М. РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА В УКРАЇНІ.....	107
Сокол С. В. ПЛАТІЖЕСПОСОБНОСТЬ СТРАХОВОЇ КОМПАНИИ В РАЗРЕЗЕ ЕЇ ФІНАНСОВОЇ УСТОЙЧИВОСТІ.....	110

РОЗДІЛ 5. ПРИКЛАДНІ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Михайлова Л. І., Соколенко Л. Ф. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ РІВНЯ ФІНАНСОВО-ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ РЕГІОНУ	115
Азаренкова Г. М., Шляпкіна К. О., Рудюк І. В. ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЗОВНІШНЬОГО ФІНАНСУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ	118
Афанасьєв Б. В. ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ УКРАЇНИ НА ШЛЯХУ ДО ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	122
Горяєва В. І., Сапожнікова М. В. МІКРОФІНАНСУВАННЯ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ НАПРЯМ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ.....	126

14. Carranza L. Understanding the Relationship between Financial Development and Monetary Policy [Electronic resource] / L. Carranza, Galton, J.E Sanchez, Biscarri, J. Gomez // Working Paper. – <http://www.usmp.edu.pe/contabilidadyeconomia>.
15. Kamin S. The Transmission Mechanism of Monetary Policy in Emerging Markets Economies: An Overview. In The Transmission of Monetary Policy in Emerging Market Economies / S. Kamin, P. Turner, J Van't dack // Bank for International Settlements Policy Papers. – № 3. – P. 5–64.
16. Stiglitz J. Towards a new paradigm in monetary economics / J. Stiglitz, B. Greenwald. – Cambridge : Cambridge University Press, 2002. – 336 p.

Отримано 19.12.2014

Анотація

Стаття присвячена дослідженню формування монетарної політики центрального банку для забезпечення сталого розвитку економіки країни на прикладі України. Для дослідження даного процесу запропонований інституціональний підхід, який дозволяє враховувати особливості монетарної політики та загальноекономічної політики країни.

Summary

The article investigates the monetary policy formation of central bank of to ensure the sustainable development of the economy by the example of Ukraine. To study the monetary policy formation of the country was proposed institutional approach, which takes into account the peculiarities of monetary policy and general economic policy.

УДК 311+336

*С. В. Леонов, проректор, д-р екон. наук, професор
ДВНЗ “Українська академія банківської справи Національного банку України”;
С. Д. Богма, асистент кафедри банківської справи
ДВНЗ “Українська академія банківської справи Національного банку України”*

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

У статті розглянуто основні показники соціально-економічного розвитку України протягом останніх років, досліджено поточний стан банківського кредитування суб'єктів малого та середнього бізнесу в Україні та його перспективи в аспекті забезпечення соціально-економічного розвитку країни.

Ключові слова: кредитування, банківська система, соціально-економічний розвиток, малий та середній бізнес.

Постановка проблеми. Ситуація останніх років свідчить про зниження рівня соціально-економічного розвитку в Україні, що підтверджується зниженням доходів населення, зростанням рівня безробіття, темпів інфляції, суттєвим зниженням темпів росту ВВП тощо. В аспекті забезпечення соціально-економічного розвитку України важлива роль, починаючи з перших років незалежності нашої держави, покладалася на банківську систему, яка повинна була спрямовувати заощадження населення в різні галузі економіки через кредитні канали. Недавня світова фінансова криза та надзвичайна ситуація на сході України суттєво погіршили виконання банками своєї функції щодо забезпечення кредитними ресурсами економіки України, що поставило під загрозу стабільне функціонування та розвиток

важливих для соціально-економічного розвитку держави як великих суб'єктів господарювання, так і суб'єктів малого та середнього бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню теоретичних та практичних питань кредитного забезпечення соціально-економічного розвитку України присвячені роботи таких зарубіжних та вітчизняних учених, як: А. Гальчинський, В. Геєць, А. Герасимчук, Б. Данилишин, О. Кириленко, І. Мовчан, Б. Райзберг та ін.

Невирішені раніше частини проблеми. Незважаючи на значну кількість робіт у напрямку дослідження основ кредитного забезпечення соціально-економічного розвитку України, окремі питання залишаються неповністю розкритими. Зокрема, додаткових досліджень потребують сучасні проблеми та перспективи банківського кредитування основних галузей економіки України та їх підприємств. У той же час поряд

з широким дослідженням особливостей споживчого банківського кредитування в аспекті забезпечення соціальних потреб населення мало уваги приділяється дослідженню питань кредитування суб'єктів малого та середнього бізнесу в Україні, які на фоні системоутворюючих підприємств виступають головними драйверами в забезпеченні соціально-економічного розвитку багатьох країн світу.

Мета статті – дослідження поточного стану, проблем та перспектив кредитування суб'єктів малого та середнього бізнесу в аспекті забезпечення соціально-економічного розвитку України.

Виклад основного матеріалу. Протягом останніх років можемо спостерігати в цілому сповільнення темпів соціально-економічного розвитку в Україні. В той же час офіційні макроекономічні показники (рис. 1) не відображають суттєвого зниження соціально-економічного розвитку в Україні, проте реальний стан справ, який характеризується набагато вищими темпами інфляції та високим рівнем безробіття, низьким рівнем заробітної плати тощо, говорить про досить складну ситуацію в країні.

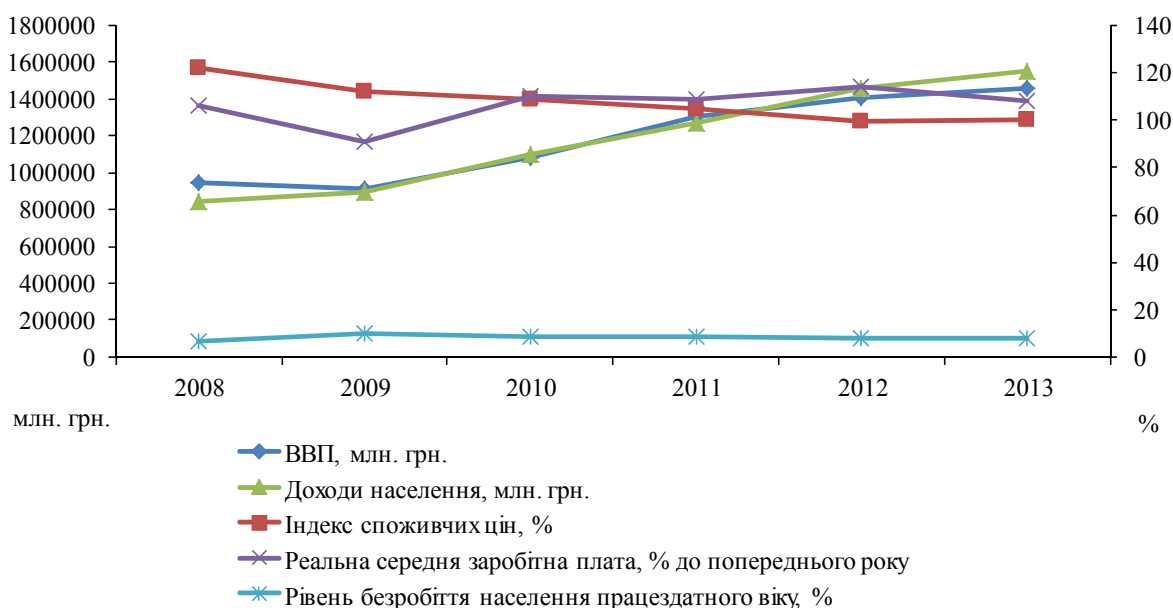

Рисунок 1 – Окремі показники соціально-економічного розвитку України за період 2008–2013 рр. [6]

У більшості країн світу все більше уваги приділяється суб'єктам малого та середнього бізнесу як основним рушійним силам соціально-економічного зростання. Зокрема, на їх підтримку та розвиток державою виділяються значні обсяги фінансування, а комерційні банки намагаються створити найбільш привабливі умови надання послуг для таких клієнтів – знижені процентні ставки, менш жорсткі вимоги до забезпечення тощо. Проте такі заходи є характерними у випадку стабільної макроекономічної та політичної ситуації в країні, про що в Україні зараз говорити неможливо.

За оцінками експертів, малий та середній бізнес в Україні сьогодні займає близько 5–6 % ВВП, проте з урахуванням тіньової економіки можна стверджувати, що майже 30 % населення зайняте в цьому сегменті. Основним видом діяльності виступає торгівля, а також сфера пос-

луг. Раніше поширеним був будівельний малий бізнес, проте на сьогоднішній день він майже не функціонує [5].

Досліджуючи стан і перспективи кредитування банками суб'єктів малого та середнього бізнесу в Україні, на пильну увагу заслуговують наступні питання:

- умови банків України щодо надання кредитів клієнтам малого та середнього бізнесу;
- обсяги кредитування суб'єктів малого та середнього бізнесу в Україні протягом останніх років;
- основні проблеми, що виникають в процесі кредитування клієнтів;
- перспективи банківського кредитування клієнтів малого та середнього бізнесу та його вплив на майбутнє соціально-економічне зростання в Україні.

На початку 2014 р. банки з метою скорочення відтоку ліквідності почали підвищувати процентні ставки за депозитами – до 25–27 %. Така ситуація не могла не відобразитися на процентних ставках за кредитами, які також почали зростати. Тому поряд із занадто жорсткими умовами отримання клієнтами кредитів станом на середину 2014 р. середні процентні ставки банків за кредитами на поповнення оборотних коштів склали 22,7–24,1 % річних, за овердрафтами – 23–25 %, на розвиток бізнесу – 22,5–23,5 %.

У той же час змінилася і кількість банків, які надавали програми кредитування клієнтам

малого та середнього бізнесу. Так, минулого року серед топ-25 банків за розміром кредитного портфеля малому та середньому бізнесу кредити на поповнення оборотних коштів надавав 21 банк, у той час як у 2014 р. такі послуги пропонували лише 10 банків. Кредити на розвиток бізнесу у 2014 р. можна було отримати в 5 банках порівняно з 12 банками у минулому році [1, 8].

У цілому реальна ситуація з кількістю банків-кредиторів протягом 2011–2013 рр. представлена на рис. 2.

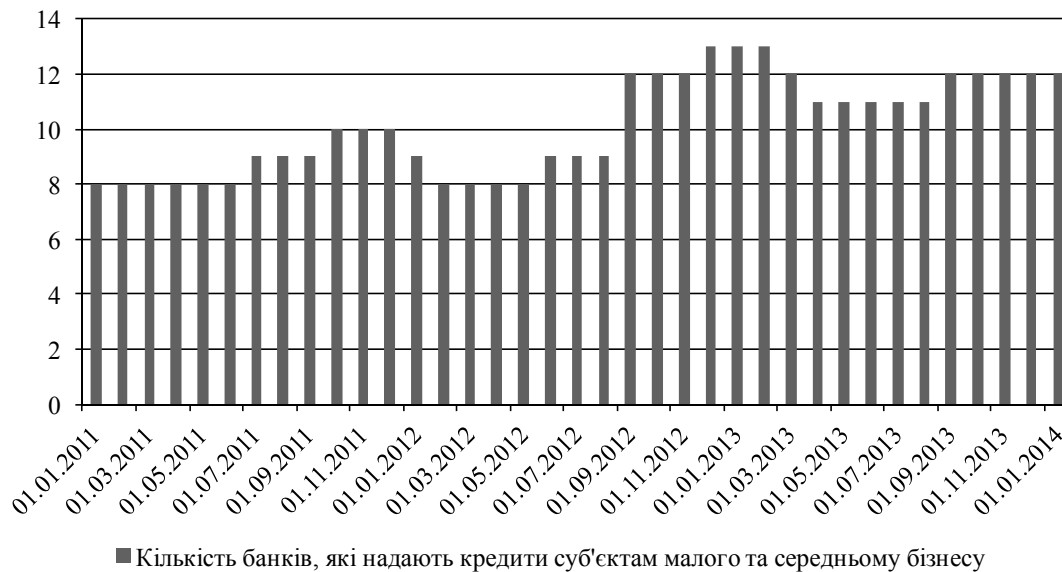

Рисунок 2 – Динаміка кількості банків, які надавали кредити суб'єктам малого та середнього бізнесу протягом 2011–2013 рр. [3]

Слід також відзначити, що поряд із скороченням кількості банків на ринку банківських послуг з надання кредитів суб'єктам малого та середнього бізнесу вимоги до отримання кредитних коштів значно підвищилися:

- підприємство має працювати не менше двох років;
- обсяги прибутків мають бути стабільними;
- компанія повинна мати ідеальну кредитну історію;
- як забезпечення від клієнтів вимагаються об'єкти нерухомості, ринкова вартість яких є у три рази більшою від тіла кредиту;
- початковий внесок складає від 20 до 50 %;
- період розгляду кредитної заявки банком складає не менше двох тижнів з вимогою надавати всі необхідні документи [1].

Незважаючи на підвищення процентних ставок, саме кредити на поповнення оборотних

коштів разом з овердрафтами у 2014 р. склали близько 95 % загального обсягу банківських кредитів малому та середньому бізнесу. При цьому кредити на основні засоби (авто, нерухомість та обладнання) видавалися набагато менше, проте активно пропонувались банками спочатку за завищеними процентними ставками, а потім вже за звичними для клієнтів ставками і тарифами протягом останніх п'яти років [3].

Зауважимо, що на фоні високих процентних ставок та жорстких умов для отримання кредиту банки відзначають небажання клієнтів малого та середнього бізнесу кредитуватися. Зокрема, серед основних причин цього виділяють наступні:

- нестабільна економічна та політична ситуація в країні;
- девальвація національної грошової одиниці гривні майже на 60 %;

- втрата платоспроможності населення, низький рівень ділової активності в державі;
- короткостроковість кредитування;
- неготовність переважної більшості банків фінансувати стартапи та ін. [1, 4].

Враховуючи поточні складнощі для кредитування суб'єктів малого та середнього бізнесу, держава реалізує ряд заходів, спрямованих на вирішення цих проблем. Так, нещодавно було підписано згоду між Кабінетом Міністрів України та Європейським інвестиційним банком про виділення 400 млн євро кредиту в межах інвестиційного проекту "Основний кредит для малих та середніх підприємств і компаній з середнім рівнем капіталізації". Кошти з цього проекту надійдуть банкам, які далі будуть надавати їх підприємствам – кінцевим позичальникам [2].

Порівнюючи ситуацію в Європі та Україні, слід відзначити, що невеликі підприємства складають основу європейської економіки. Близько 99 % нефінансових компаній у Євросоюзі належать до малого та середнього бізнесу, тобто мають штат працівників до 250 осіб та річний оборот менше 50 млн євро. Вони створюють 58 % доданої вартості та займають 66 % робочих місць. Проте останнім часом обсяги кредитів невеликим підприємствам у Європі скоротилися на 35 % (до 649 млрд євро) за період 2008–2013 рр.

Оскільки підприємства малого та середнього бізнесу в Європі суттєво залежать від внутрішнього попиту та банківських кредитів, то скорочення останніх поставило цих суб'єктів у скрутне становище. А тому можна говорити про сповільнення соціально-економічного зростання і в країнах Євросоюзу поряд з ситуацією в Україні.

Для вирішення проблем невеликих підприємств уряди окремих держав Європи та ЄС у цілому пропонують різні ініціативи, які повинні їм допомогти. Так, здебільшого намагаються стимулювати банки до примноження кредитування гарантіями або дешевим фінансуванням. Це деякою мірою допомагає банкам, проте реалізувати всі кредитні програми їм не вдається. В той же час Європейський центральний банк планує додатково виділити таким банкам ще 400 млрд євро [7].

Дослідивши сучасний стан та умови кредитування суб'єктів малого та середнього бізнесу в Україні, сформулюємо його перспективи на майбутні роки:

- кількість банків-кредиторів залишиться невеликою;
- скоріше за все, умови отримання невеликими компаніями кредитів від банків пом'якшуватись не будуть, за виключенням впровадження державних ініціатив;
- розпочинати новий вид бізнесу за рахунок кредитних ресурсів буде досить складним для підприємців;
- банки будуть надавати перевагу короткостроковому кредитуванню малого та середнього бізнесу, зважаючи на нестабільну та переважно короткострокову ресурсну базу;
- подальша діяльність підприємств малого та середнього бізнесу значною мірою залежатиме від макроекономічної ситуації та попиту з боку споживачів їх продукції тощо.

Висновки. Таким чином, можемо стверджувати, що сьогоднішній стан розвитку підприємств малого та середнього бізнесу в Україні засвідчує наявність значної кількості перепон на шляху їх діяльності. Така ситуація не дає їм можливості реалізувати ті функції, які виконують аналогічні суб'єкти в інших країнах світу, а саме забезпечення соціально-економічного зростання та добробуту населення.

Подальша діяльність та роль суб'єктів малого і середнього бізнесу в забезпеченні соціально-економічного розвитку України значною мірою залежатиме від вирішення ситуації, яка склалася на сході держави, а також від загальної економічної ситуації. Стимулювання розвитку невеликих підприємств за рахунок державного фінансування наразі в Україні є неможливим через інші витрати, які здійснює уряд. Одним із варіантів є спрямування певної суми коштів, отриманих від світової спільноти для проведення реформ в Україні, а також розробка системи стимулів для банків з метою нарощення ними обсягів кредитування та спрощення умов надання кредитів суб'єктам малого та середнього бізнесу.

Список літератури

1. Войтицкая Л. Предпринимателей кредитуют всего несколько банков, а требования у них такие, что легче пройти отбор на полет в космос [Электронный ресурс] / Л. Войтицкая // hubs. Новости, достойные внимания. – 2014. – Режим доступа : <http://hubs.com.ua>.
2. Кабмин хочет привлечь на развитие малого и среднего бизнеса до 400 млн евро займа ЕИБ [Электронный ресурс] // Зеркало недели. Украина. – Режим доступа : <http://zn.ua>.

3. Кочевых О. Какой вид кредитования пострадал больше других: годовой обзор многоцелевых займов на развитие бизнеса [Электронный ресурс] / О. Кочевых // Простобанк Консалтинг. – Режим доступа : <http://www.prostobiz.ua>.
4. Кредитування малого та середнього бізнесу (інформаційно-аналітичні матеріали) [Електронний ресурс] // Лига финансового развития. – Режим доступа : <http://www.lfr.org.ua>.
5. Офіційний веб-сайт громадської організації “Всеукраїнське об’єднання підприємців малого та середнього бізнесу “Фортеця“ [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://fortetsya.org.ua>.
6. Офіційний веб-сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://bank.gov.ua>.
7. Проблемы еврозоны: на банковские кредиты надежд мало [Электронный ресурс] // Информационно-аналитический портал “ПрессОрг 24”. – Режим доступа : <http://pressorg24.com>.
8. Уже не 20: ТОП Список банков, которые работают с клиентами МСБ [Электронный ресурс] // SME Banking Club. – Режим доступа : <http://www.smebanking.club>.

Отримано 22.12.2014

Summary

The main indicators of social and economic development of Ukraine during the last years are observed in the article. The current state of bank lending of small and medium business and its perspectives in the aspect of social and economic development of the country are investigated.